

Ses Eğitiminde Piyano Eşlikli ve Eşliksiz Şarkı Söylemenin Akış Deneyimine Etkisi

The Effect of Singing with and without Piano Accompaniment on Flow Experience in Voice Training

Ezgi ERTEK BABAÇ , Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ezgi.ertekbabac@comu.edu.tr

Ayşegül GÖKLEN YILMAZ , Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, aysegul.goklen@comu.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 4 Ocak 2025
Kabul tarihi - Accepted: 13 Mayıs 2025
Yayın tarihi - Published: 28 Ağustos 2025

Öz. Profesyonel müzik eğitiminin önemli alanlarından biri olan müzik performansı; beden, zihin ve psikolojik faktörlerin aynı anda işlediği bir süreçtir. Nitelikli bir performansın ortaya çıkmasında iyi bir hazırlık sürecinin yanı sıra performans anını etkileyen değişkenlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda performans sırasında müzisyenlerin derin bir odaklanmaya sahip olduğu, zamanın geçişini fark etmediği, kendini yaptığı işe kaptırarak müzikle bütünleşmiş hissettiği görülmektedir. Belirtilen bu içsel dinamiklerin bir araya gelmesi ile akış hali meydana gelir. Profesyonel müzik eğitiminin alt boyutlarından olan ses eğitimi, aynı zamanda müzik öğretmenliği eğitiminin vazgeçilmez alanlarından biri olarak kabul edilebilir. Çeşitli çalgılarda olduğu gibi vokal müzikte de başlıca eşlik çalgısı olan piyano, sunulan vokal müziği çok sesli yapısı ile zenginleştirip, armoni yönüyle güçlendirmesi sebebiyle ses eğitiminde sıklıkla kullanılır. Bu bağlamda araştırmada, müzik öğretmeni adaylarının ses eğitiminde piyano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemenin akış deneyimine etkisi incelenmiştir. Araştırma kapsamında müzik öğretmeni adaylarının vokal müzik performansı sırasında öncelikle piyano eşiksiz, ardından piyano eşliği ile deneyimledikleri akış arasında herhangi bir fark olup olmadığı karma yöntem ile araştırılmıştır. Nicel veriler SPSS Statistics 24.0, nitel veriler MAXQDA 2024 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre piyano eşliği olmadan şarkı söyleme sırasında deneyimlenen akış ile piyano eşlikli şarkı söyleme sırasında deneyimlenen akış arasında genel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Performans sırasında akış deneyimini tanımlama, farkında olma ve gözlemlene imkanına sahip olan müzik öğretmeni adaylarının, gelecekte kendi eğitimcilik hayatlarında öğrencilerinin müzikal yaşantılarına anlamlı katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ses eğitimi, Piyano eşlik, Akış, Akış deneyimi.

Abstract. Music performance, one of the important areas of professional music education, is a process in which body, mind and psychological factors operate simultaneously. In addition to a good preparation process, the variables affecting the moment of performance should also be considered in the emergence of a qualified performance. Research shows that musicians have a deep focus during the performance, do not notice the passage of time, immerse themselves in their work and feel integrated with the music. When these internal dynamics come together, a state of flow occurs. Voice training, which is one of the sub-dimensions of professional music education, can also be accepted one of the indispensable areas of music teacher education. The piano, which is the main accompaniment instrument in vocal music as in various instruments, is frequently used in vocal education because it enriches the vocal music with its polyphonic structure and strengthens it in terms of harmony. In this context, the effect of singing with and without piano accompaniment on the flow experience of music teacher candidates in voice training was examined in the study. Within the scope of the research, it was investigated with the mixed method whether there was any difference in the flow experienced by music teacher candidates during vocal performance, first without piano accompaniment and then with piano accompaniment. Quantitative data were analyzed with SPSS Statistics 24.0, qualitative data with MAXQDA 2024 program. According to the research results, it was concluded that there is a significant difference between the flow experienced when singing without piano accompaniment and when singing with piano accompaniment. It is thought that music teacher candidates who have the opportunity to define, be aware of and observe the flow experience during performance will make meaningful contributions to the musical experiences of their students in their future educational lives.

Keywords: Voice training, Piano accompaniment, Flow, Flow experience.

Extended Abstract

Introduction. During a performance, many emotional states are experienced in addition to the multifunctional functioning of the brain. These can be positive experiences that reveal a state of being in the moment such as happiness, satisfaction, and pleasure, or they can turn into negative experiences such as anxiety, worry, and stress. The state of creating positive experiences in the moment during a music performance is related to the “flow” experience, a concept in positive psychology. “Flow” is defined as a state of concentration that is so focused that one is completely devoted to an activity. The concept describes a certain type of experience that is so engaging and enjoyable that it becomes autotelic, that is, worth doing for its own sake, even if it has no consequences outside of itself. Creative activities, music, sports, games, and religious rituals are typical examples of such experiences (Csikszentmihalyi, 1999, p. 824). The purpose of this study is to investigate whether there is any difference between the flow experience of music teacher candidates when they perform their voice performances without instrumental accompaniment and when piano accompaniment is included. In this context, the problem statement of the research was determined as “Is there a significant difference in the flow experience in singing with and without piano accompaniment in voice training?” In line with the main purpose determined, answers were sought to the following sub-problems:

- Is there a significant difference in the flow experience in singing with and without piano accompaniment in voice training in terms of integrating with the activity, focusing, singing easily, being confident, finding the activity interesting, arousing curiosity, singing with self-control, singing in balance, doing difficult passages, singing with self-efficacy, being reluctant to the activity, and singing with abandon?
- What are the opinions of music teacher candidates regarding the flow experience in singing with and without piano accompaniment in voice training in terms of feedback, loss of self-consciousness, balance of difficulty and skill, clear goals, self-control, time perception, autotelic experience, and general performance flow?

Method. The research was designed as a mixed method research in which quantitative and qualitative methods were used together. The study group of the research was selected with purposive sampling. The study group of the research consists of 9 first-year undergraduate students studying in the Department of Music Education, Faculty of Education, Çanakkale Onsekiz Mart University. The “Flow Experience Scale” developed by Magyaródi et al. (2013) and adapted to Turkish by Uz-Baş (2019) and the “Flow Experience Interview Form in Singing with Piano Accompaniment” developed by the researchers were used in collecting the data of the research. In the study, one-on-one practice was carried out with each participant and interviews were conducted. In the two-stage study, data were collected firstly with the Flow Experience Scale and face-to-face interviews in order to determine the flow experience, experienced by the students while singing without piano accompaniment and then while singing with the piano accompaniment played. The Flow Experience Scale was filled out by the students at the end of the performance with and without accompaniment. At the end of the process, a face-to-face interview was conducted with the students using the “Flow Experience Interview Form in Singing with Piano Accompaniment” in order to verbally express the flow experience, experienced by the students and to examine the study in detail. All quantitative data were analyzed with the SPSS Statistics 24.0. Content analysis was performed for the qualitative data and the data were analyzed with the MAXQDA 2024.

Results. According to the quantitative findings obtained from the research; a significant difference was found between the flow experience, experienced by music teacher candidates when they sang without piano accompaniment and when they sang with piano accompaniment on “integration with the activity, focusing, singing easily, being self-confident, finding the activity interesting, arousing curiosity, singing with self-control, doing difficult passages, singing with self-efficacy, singing with abandon”. It was observed that the items with the highest impact value were “finding the activity interesting, integrating with the activity, singing easily and arousing curiosity”. According to the qualitative findings, all students stated that time passed faster when singing with piano accompaniment. Afterwards, it was determined that the views of staying in tune, being relaxed, breathing correctly, and being able to focus better were expressed intensively. However, it can be said that the views of being eager, feeling the music, and being carried away were also prominent.

Discussion and Conclusion. According to the results obtained from the quantitative findings of the study, it was concluded that there was a difference in the overall performance for all participants in singing without piano accompaniment and singing with piano accompaniment. The study concluded that singing with piano accompaniment had a high level of effect on the flow experience “integration with the activity, concentration, singing easily, being confident, finding the activity interesting, arousing curiosity, singing with self-control, doing difficult passages, singing with self-efficacy, singing with abandon”. According to the results obtained from the qualitative findings of the study, the participants stated that they were excited and eager to sing with piano accompaniment again; they described this experience as happy, good-feeling, satisfying, fun and motivating. When the participants’ statements about their self-control while singing with piano accompaniment were examined, it was concluded that they felt controlled and comfortable, and also focused better. It was revealed that singing with piano accompaniment led to a similar experience in the perception of time for all participants. The participants stated that they felt that time passed faster during the activity. As supported by the results obtained from the research, it can be said that the way for music students to experience the flow state is for music teachers to have awareness in this area. For this reason, in music teacher education, the processes of teacher candidates gaining experience in the flow state should be considered important and they should be encouraged to explore their flow experiences.

Giriş

Müzikal deneyimin en belirgin yaşantılarından biri olan müzik performanslarında bireyler, kendi sesi ya da çalgıları aracılığıyla müzikal icralar ortaya koymaktadır. Müzik performansı görünürde bedensel bir faaliyet olarak gerçekleşse de aslında zihinsel ve psikolojik süreçlerin de oldukça aktif olduğu bir yaşantı halidir. Performans sırasında beynin çok fonksiyonlu çalışmasının yanı sıra birçok duygu durumu yaşanır. Bunlar mutluluk, doyum, haz gibi anın içinde olma halini ortaya çıkaran olumlu yaşantılar olabileceği gibi kaygı, endişe, stres gibi olumsuz yaşantılara da dönüşebilir. Müzik performansı sırasında, o anın içinde olumlu yaşantılar oluşturma durumu, pozitif psikoloji kavramlarından “akış” deneyimi ile ilişkilidir.

“Akış” deneyimini kuramsallaştıran Csikszentmihalyi (1990), gerçekleştirdiği araştırmalar sonucunda kişi tarafından yaşanan bir deneyimi tatmin edici kılan şeyin, “akış” adı verilen bir bilinç durumu olduğunu ortaya koymuştur. “Akış”, bir aktiviteye mutlak bir şekilde kendini verecek kadar odaklanmış bir konsantrasyon durumu olarak belirtilir. Kavram, ototelik (içsel amaçlılık hissi) hale gelecek kadar sürükleyici ve keyifli, yani kendisi dışında hiçbir sonucu olmasa da kendisi için yapılmaya değer olan belirli bir deneyim türünü tanımlamaktadır. Yaratıcı faaliyetler, müzik, spor, oyunlar ve dini ritüeller bu tür deneyimlerin tipik örnekleridir (Csikszentmihalyi, 1999, s. 824). Akış, tam bir katılımı hareket edildiğinde ortaya çıkan bütünsel hissi ifade eder. Bu, kişinin “eğlenceliydi” ya da “keyifliydi” dediği türden bir duygudur. Kişi tarafından hiçbir bilinçli müdahaleye ihtiyaç duymayan bir iç mantığa göre, eylemin eylemi takip ettiği duruma denilir. Kişi bunu, eylemlerinin kontrolünün kendisinde olduğunu hissettiği ve benlik ile çevre, uyaran ve tepki veya geçmiş, şimdi ve gelecek arasında çok az ayrımın olduğu, bir andan diğerine birleşik bir akış olarak deneyimler (Csikszentmihalyi, 1975, s. 136-137).

Akışı oluşturan sekiz boyut vardır (Csikszentmihalyi, 1975; 1990). Bunlar öz farkındalığın kaybı ve aktivite ile bütünleşmek, zorluk ve beceri dengesi, net hedefler ve geribildirim, odaklanmış dikkat, kontrol hissi, öz-bilinç kaybı, zaman algısının değişmesi, ototelik deneyimdir. Akış kuramı, akış yaşantısı üzerine kurulan bir kuramdır. Belirtilen nitelikler ve bunların tümünden oluşan kişisel yaşantı “akış yaşantısı/deneyimi” olarak tanımlanır (Sahranç, 2008, s. 126).

Akış kuramında ön plana çıkan aktivitelerdeki dikkat ve odaklanma unsuru, müzik performansı için oldukça önemlidir. Sahne performansı esnasında ortaya çıkan kaygının nedeni icracının yaşadığı konsantrasyon kaybına dayalı olarak dikkatinin dağılması olabilir. Performans sürecinde akış olgusunun içselleştirilmesi; motivasyon, kontrol, farkındalık ve kişisel tatmin gibi konularda destek sağlayabilir (Teztel, 2016: 4). Müzik eğitiminde müzikal deneyimin bir parçası olan akış (Custodero, 2002; MacDonald vd., 2006; Jaros, 2008; Wrigley ve Emerson, 2011; Clementson, 2019) ile sergilenmesi düşünülen performansın hazırlık süreci boyunca içselleştirmesi ve öğrencinin sonuç odaklı olmaktansa süreç içindeki performansa odaklanarak kendisine bu süreçle ilgili motivasyon sağlaması söz konusu olmaktadır. Ek olarak akış ile sürece olan farkındalığın artmasıyla öğrenci müzikal performans anlamında doyuma ulaşma konusunda kendini olumlu bir yerde görebilmektedir.

Müziğin birçok alanında kendine yer bulabildiği gibi başlı başına kendisi bir alt dal olan ses eğitimi, performans odaklı bir gelişim süreciyle ilerler. Teknik ve müzikal anlamdaki bu ilerleyişi

disiplinler arası birçok alanda deneyimlenen bireysel farkındalıklar izler. Bunlardan biri ve pozitif psikolojinin konusu olan akış halinin, ses eğitimi performansında hayat bulmasıyla bireyler deneyimlerini üst noktalara taşıyabilirler. Performans anında ses eğitiminin temel kavramları olan postür, nefes, fonasyon, rezonans, rejistr, artikülasyon konularına odaklanan bireyler, teknik ve müzikal ifadelerini dinleyiciye aktarmayı hedeflerler. Akış halinde, hedef kaygısı gütmeyen, sonuç odaklı değil süreç odaklı yaklaşmak önem taşıdığı kabul edilebilir.

İnsan sesi ya da bir çalgı tarafından seslendirilen, ana ezgiyi destekleyen ve kendine özgü nitelikleri barındıran tamamlayıcı müzikal yapıya “eşlik” denir. Eşlik ile beraber çoksesli müzik yapmaya başlanır (Kaptanoğlu ve Çanakçı, 2015, s. 199). Pişano; çoksesliliğe uygun yapısı, orkestranın seslendirebileceği geniş ses alanına ve ses yüksekliğine tek başına sahip olması ve bu sebeplerle armonik yapıları yansıtmaya elverişli oluşu ile hem solo hem de eşlik çalgısı olarak müziğin sanatsal ve eğitsel alanlarında önemli yere sahiptir. Tek bir çalgı ile eşlik edilmesi gereken durumlarda pişano, yapı olarak eşlik kavramına en uygun çalgı olarak öne çıkar (Kurtuldu, 2016, s. 325). Pişano ile eşlik; müziğin ana öğelerinden biri, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bir yönü ve müzik eğitiminin niteliğini arttıran bir unsur olması açısından toplu müzik çalışmalarının sürükleyici bir unsurdur (Kurtuldu, 2018, s. 1286-1287).

Pişano eşliği, ses eğitimi sürecinin başlıca ve tamamlayıcı öğesidir. Pişano eşliği şarkı söyleyen kişiye tonalite, tempo ve ritim konularında ipucu verir; doğru yerde nefes almada ve entonasyonda kolaylık sağlar. Ayrıca şarkı söyleyen kişinin müzikal ifade yaratımına, performans sırasında ortaya koymak istediği duyguları ve estetik yönü oluşturmaya zemin hazırlar. Ses eğitiminde öğrenciler kendi performansını tek başına sergilerken bireysel akış deneyimi yaşayacağı gibi, pişano eşlikle söylerken ekip akışını deneyimleyebilir. Akışı deneyimleyenlerin ekip olarak bilgi paylaşımı yaptığında ekip yaratıcılığı ve performansı ile ilgili pozitif yönde etkiler ortaya çıktığı görülmüştür (Rogatko, 2009; Aubé vd., 2014; Gaggioli vd., 2015). Sawyer (2003: 43), performans esnasındaki grup akışını “kolektif zihin durumu” olarak dile getirmiştir. Bir ekip ortamında akışı deneyimlemek için ekip üyelerinin birbirleri üzerinde karşılıklı olumlu etki yaratmaları gerekliliğine değinmiştir. Bu aşamada ekip kültürü kavramının gelişebileceğini öne sürmüştür.

Bu çalışmanın amacı, müzik performansı için oldukça önemli bir kavram olan akış kavramına değinerek müzik öğretmeni adaylarının ses eğitiminde çalgı eşliği olmadan ses performanslarını ortaya koyduklarındaki akış deneyimi ile pişano eşliği dahil edildiğinde deneyimledikleri akış arasında herhangi bir fark olup olmadığını araştırmaktır. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi “Ses eğitiminde pişano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemede, akış deneyimi üzerinde anlamlı bir fark var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Ulusal düzeyde ses eğitiminde doğrudan akış deneyimini ve uluslararası düzeyde ses eğitiminde pişano eşliğinin akış deneyimine etkisini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanılmamasından ötürü araştırmanın ulusal ve uluslararası literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Belirlenen temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- Ses eğitiminde pişano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemede akış deneyimi üzerinde “aktivite ile bütünleşmeye, odaklanmaya, kolaylıkla söylemeye, kendinden emin olmaya, aktiviteyi ilgi çekici bulmaya, merak uyandırmaya, öz kontrollü söylemeye, dengeli söylemeye, zor pasajları yapmaya, özyeterlikle söylemeye, aktivite karşısında isteksiz olmaya ve kendini kaptırarak söylemeye” ilişkin anlamlı bir fark var mıdır?

- Müzik öğretmeni adaylarının ses eğitiminde piyano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemede akış deneyimine ilişkin “geribildirim, öz bilinç kaybı, zorluk ve beceri dengesi, net hedefler, öz kontrol, zaman algısı, ototelik deneyim ve genel performans akışı” bağlamında görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma modeli

Araştırma, nicel ve nitel yöntemin birlikte kullanıldığı karma yöntem araştırması olarak tasarlanmıştır. “Karma araştırmalarda nicel ve nitel veri toplama teknikleri aynı anda veya biri diğerini izleyecek şekilde uygulanmaktadır” (Balci, 2015, s.43). Bu araştırma, karma araştırma yöntemlerinden açıklayıcı ardışık desenle gerçekleştirilmiştir. Bu desende araştırma probleminin verilerinin toplanması ve analizine nicel aşama ile başlanır, devamında nicel sonuçların açıklanması için nitel çalışma yürütülür (Creswell, 2017 s. 38).

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, üzerinde çalışılan konuları aydınlatarak bilgi açısından zengin durumların belirlenmesine odaklanır (Patton, 2018: 230). Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu ses eğitimi uzmanından Ses Eğitimi dersini alan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğrenim görmekte olan gönüllü 9 lisans 1. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrenciler, 18-21 yaş arası olup 3’ü kadın, 6’sı erkektir.

Veri toplama araçları

Araştırma için eser seçilirken katılımcıların piyano eşlikli söylemedeki akış deneyimini etkilemeyeceği düşünüldüğü bir eser seçilmiştir. Bu eser, öğrencilerin ses aralığı ve sınıf seviyesi göz önünde bulundurularak belirlenen “Çamdan Sakız Akıyor” isimli türkü düzenlemesidir. Eser seçiminde kelimelerin telaffuzunda ve doğru cümlelemede kolaylık sağlaması bakımından öğrencilerin ana dili olan Türkçe bir eser tercih edilmiştir.

Araştırmanın verilerinin toplanmasında, Magyaródi vd. (2013) tarafından geliştirilen ve Uz Baş (2019)’ın Türkçe’ye uyarladığı “Akış Yaşantısı Ölçeği” ve araştırmacılar tarafından geliştirilen “Piyano Eşliği ile Şarkı Söylemede Akış Deneyimi Görüşme Formu” kullanılmıştır. Ölçeğin kullanılmasına ilişkin mail aracılığıyla izin alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan, Cronbach’s Alfa güvenilirlik katsayısı .91 olarak belirlenmiştir. Görüşme soruları akış deneyiminin literatürde yer alan sekiz boyutuna uygun şekilde hazırlanmıştır. Soruların kapsam geçerliği için alan uzmanlarına danışılmıştır.

Verilerin toplanması

Araştırma verileri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünün 21.03.2024 tarih ve 04/39 sayılı etik kurulu kararı sonrasında toplanmıştır. Veri toplama sürecine hazırlık aşamasında öğrencilere ses eğitimi dersinde dört hafta boyunca birer ders saati Türkçe bir şan Ertek Babaç, E. ve Göklen Yılmaz, A. (2025). Ses eğitiminde piyano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemenin akış deneyimine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2123-2143.
DOI. 10.51460/baebd.1613194

eseri çalıştırılmıştır. Süreç bitiminde çalıştırılan eser, çalışma grubu tarafından önce piyano eşliksiz söylenmiştir. Ardından piyano eşliği ile söylenmiştir. Araştırmada her katılımcı ile bire bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Performans sonrasında birebir görüşme yapılmıştır. Araştırmada veriler; piyano eşliği olmadan şarkı söylerken yaşanan, daha sonra çalınan piyano eşliği ile şarkı söylerken yaşanan akış deneyiminin tespiti amacıyla performansın hemen bitiminde öğrenciler tarafından doldurulan Akış Yaşantısı Ölçeği ve yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler ile toplanmıştır. Bu aşamada sözel verilerin yazıya dökülmesi için öğrencilerden izniyle ses kaydı alınmıştır. İki uygulama da çalışmanın güvenilirliği bakımından aynı gün yapılmıştır.

Verilerin analizi

Verilerin nicel analizinde öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları göz önünde bulundurularak non-parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Öğrencilerin piyano eşliği olmadan (ön test) ve piyano eşlikli (son test) yaşadıkları akış deneyimlerinin karşılaştırmasına Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile bakılmıştır. “Bu teknik, sosyal bilimlerde az denekli yürütülen gruplar içi araştırmalarda sıklıkla kullanılır” (Büyüköztürk, 2020: 174). Ayrıca wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçlarında farklılığın anlamlı çıktığı durumlarda, etki büyüklüğü (r) hesaplanmıştır. 0,50 yüksek etki, 0,30 orta ve 0,10 küçük etki olarak kabul edilmektedir (Green ve Salkind, 2005: 169; Cohen, 1988; akt. Büyüköztürk, 2020: 165). Tüm nicel veriler SPSS Statistics 24.0 programı ile analiz edilmiştir. Uz Baş (2019) tarafından ölçek maddelerinden 3. ve 11. maddenin ters madde olarak belirtilmesi sebebiyle analiz esnasında bu duruma dikkat edilmiştir. Nicel veriler SPSS Statistics 24.0, nitel veriler MAXQDA 2024 programı ile çözümlenmiştir. Görüşmelerden ve belgelerden elde edilen ham veriler “içerik analizi tekniği” kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır. Ayrıca araştırma bulgularının iç geçerliliğini ve geçerliğini artırmak amacıyla öğrenci görüşlerinden alıntılar yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır:

$$R(\text{Güvenirlik}) = \frac{Na (\text{Görüş Birliği})}{Na (\text{Görüş Birliği}) + Nd (\text{Görüş Ayrılığı})} \times 100$$

(Miles ve Huberman, 1994).

Görüşme formundaki soru maddelerinin geçerliği belirlendikten sonra ÇOMÜ Müzik Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan 9 lisans 1. sınıf öğrencisi ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler sırasında kaydedilen kayıtlar araştırmacılar tarafından çözümlenerek ve her bir satıra numara verilerek görüşme dökümü formu oluşturulmuştur. Görüşme dökümleri ile kayıtlar, alandan bir uzmana verilerek yanlış ya da eksik bölümlerin kontrolü sağlanmıştır. Görüşmenin dökümleri yapıldıktan sonra, görüşme soruları tek tek ele alınarak, her soru için verilen tüm yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmış, aynı konu ile ilgili cevaplar gruplanıp kodlanarak temalar oluşturulmuştur. Uygulama sonrasında, görüşme dökümleri araştırmacı ve iki uzman tarafından ayrı ayrı okunarak “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular tartışılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen nitel veriler için tema-kategori-kod listesi oluşturulmuş ve alan uzmanları tarafından kontrolü sağlanmıştır. Csikszentmihalyi (1975; 1990)'nin sekiz boyutta ele aldığı akış kuramı doğrultusunda “geribildirim”, “öz bilinç kaybı”, “zorluk ve beceri dengesi”, “net hedefler”, “öz kontrol”, “zaman algısı”, “ototelik deneyim” olmak üzere 7 tema belirlenmiştir. 8. tema ise müzik öğretmeni adaylarının piyano eşliği ile şarkı söylerken yaşadıkları akış deneyimine yönelik görüşlerinin neler olduğunu bütünsel olarak ortaya koyma amacıyla oluşturulan “genel performans akış” teması olarak belirlenmiştir. Temalar kategorilere ayrılarak kodlamalar yapılmış ve öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir. Son aşamada bulgular araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır.

Bulgular

Çalışma grubunun piyano eşiksiz (ön test) ve piyano eşikli (son test) performanslarındaki akış deneyimlerine ilişkin bulgular

Çalışma grubunun genel performans akışlarına ilişkin yaşadıkları deneyim Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma grubunun Piyano Eşiksiz ve Eşikli Şarkı Söylemelerindeki Genel Performans Akışı

Problem	Son Test- Ön Test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p	r
Genel performans akışı	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.66	0.008*	0.63
	Pozitif Sıra	9	5.00	45.00			
	Eşit	0					

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışma grubunun piyano eşliği olmadan şarkı söylediklerinde yaşadıkları akış deneyimi ile piyano eşliği ile şarkı söylediklerinde yaşadıkları akış deneyimleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Bulunan farkın etki büyüklüğü ise yüksektir ($r > 0.50$).

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Genel performanslarının yanı sıra alt problemlere ilişkin hesaplanan puan farkına ilişkin bulgu ve yorumlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Çalışma grubunun piyano eşiksiz ve eşikli şarkı söylemelerindeki alt problemlere ilişkin akış deneyimleri

Alt Problemler	Son Test- Ön Test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p	r
1. Aktivite ile bütünleşme	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.80	0.005*	0.66
	Pozitif Sıra	9	5.00	45.00			
	Eşit	0					

2.Odaklanma	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.56	0.010*	0.60
	Pozitif Sıra	8	4.50	36.00			
	Eşit	1					
3.Kolaylıkla söyleme	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.64	0.008*	0.62
	Pozitif Sıra	8	4.50	36.00			
	Eşit	1					
4.Kendinden emin olma	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.07	0.038*	0.49
	Pozitif Sıra	5	3.00	15.00			
	Eşit	4					
5.Aktiviteyi ilgi çekici bulma	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.88	0.004*	0.68
	Pozitif Sıra	9	5.00	45.00			
	Eşit	0					
6.Merak uyandırma	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.64	0.008*	0.62
	Pozitif Sıra	8	4.50	36.00			
	Eşit	1					
7.Öz kontrollü söyleme	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.53	0.011*	0.60
	Pozitif Sıra	7	4.00	28.00			
	Eşit	2					
8. Dengeli söyleyebilme	Negatif Sıra	1	3.00	3.00	-1.93	0.053	
	Pozitif Sıra	6	4.17	25.00			
	Eşit	2					
9.Zor pasajları yapabilme	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.33	0.020*	0.55
	Pozitif Sıra	6	3.50	21.00			
	Eşit	3					
10.Özyeterlilikle söyleyebilme	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.33	0.020*	0.55
	Pozitif Sıra	6	3.50	21.00			
	Eşit	3					
11.Aktivite karşısında isteksiz olma	Negatif Sıra	0	0.00	00.00	-1.89	0.059	
	Pozitif Sıra	4	2.50	10.00			
	Eşit	5					
12.kendini kaptırarak söyleme	Negatif Sıra	0	0.00	0.00	-2.58	0.010*	0.60
	Pozitif Sıra	8	4.50	36.00			
	Eşit	1					

Tablo 2 incelendiğinde, çalışma grubunun piyano eşliği olmadan şarkı söylediklerinde yaşadıkları akış deneyimi ile piyano eşliği ile şarkı söylediklerinde yaşadıkları akış deneyimleri arasında “aktivite ile bütünleşme, odaklanma, kolaylıkla söyleme, kendinden emin olma, aktiviteyi ilgi çekici bulma, merak uyandırma, öz kontrollü söyleme, zor pasajları yapma, özyeterlilikle söyleme, kendini kaptırarak söyleme” üzerinde anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). En yüksek etki değerine sahip maddelerin “aktiviteyi ilgi çekici bulma, aktivite ile bütünleşme, kolaylıkla söyleme ve merak

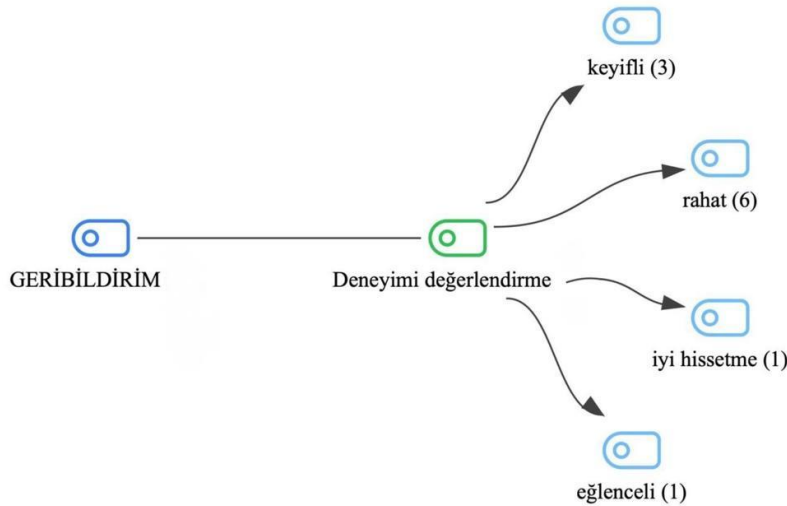

uyandırma” olduğu görülmüştür ($r > 0.50$). “Dengeli söyleme ve aktivite karşısında isteksiz olma” maddelerinde ise herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır. Buna göre piyano eşliğinin, öğrencilerin şarkı söylerken dengede hissetmeleri ve isteksiz olmalarını akış deneyimi ile ilişkilendirmediği söylenebilir.

Sayfa | 2133 İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Bu bölümde çalışma grubunun piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyimine etkisine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Temalar, Csikszentmihalyi (1975; 1990)’nin sekiz boyutta ele aldığı akış kuramı doğrultusunda belirlenmiştir. Temalar, temalar ile ilgili kategoriler, kategorilere ilişkin kodlar ve bu kodları açıklayıcı öğrenci ifadelerine aşağıdaki şekillerde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

“Geribildirim” teması

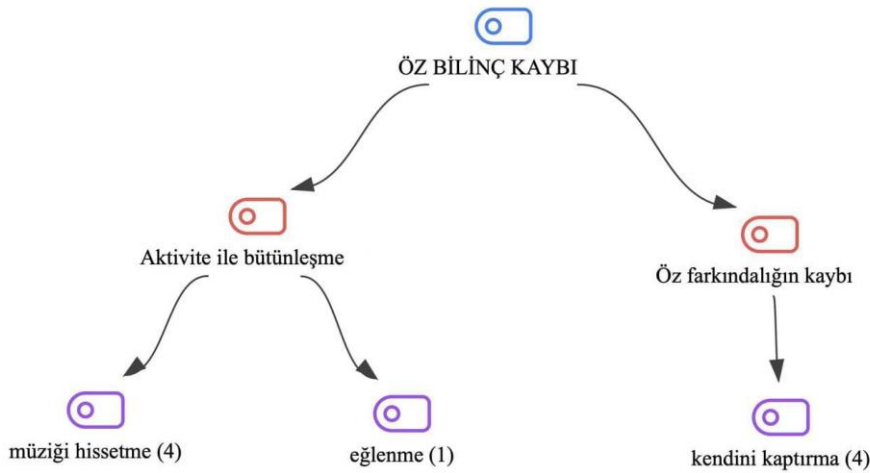

Şekil 1. Geribildirim temasının kod-teori modeli

Şekil 1’de yer alan, piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyimine etkisine yönelik geribildirimlere ilişkin kod-teori modeli incelendiğinde, öğrenci ifadelerinin deneyimi değerlendirme kategorisinde toplandığı görülmektedir. Deneyimi değerlendirme üzerine görüşler *keyifli* (3 kişi), *rahat* (6 kişi), *iyi hissetme* (1 kişi) ve *eğlenceli* (1 kişi) olmak üzere toplam 4 kod olarak ortaya çıkmıştır. Buradan öğrencilerin deneyimi değerlendirmeye yönelik büyük oranda *rahat* kod altında ifadelerde bulundukları söylenebilir. Bu kodlarla ilgili öğrencilerin ifadelerinden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır:

Keyifli: “Piyano eşliğinde şarkı söyleyişim, eşliksiz şarkı söylemeye göre daha keyifli oluyor. Piyanoya da uyum sağlamam gerektiğini bildiğim için parçaya daha iyi odaklanıyorum.” (Ö2)

Rahat: “Eşliksizce göre çok daha rahat olduğunu söyleyebilirim. Yani notaları daha doğru verdiğimi düşünüyorum. Çünkü bir yandan dinlerken bir yerden bir yandan söylemek çok daha kolay bence.” (Ö8)

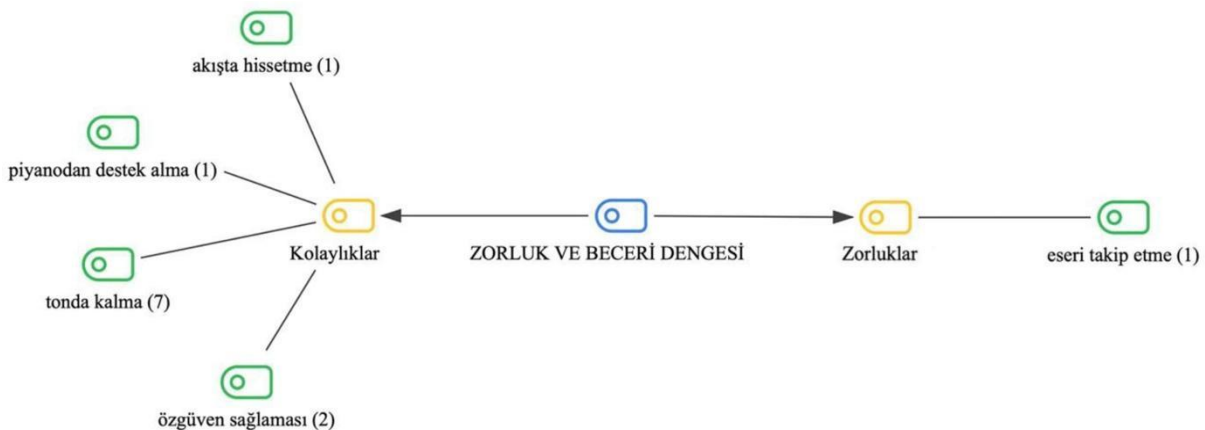
“Öz bilinç kaybı” teması

Şekil 2. Öz bilinç kaybı temasının hiyerarşik kod-alt kod modeli

Şekil 2’de yer alan piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyiminde öz bilinç kaybına etkisine ilişkin hiyerarşik kod-alt kod modeli incelendiğinde, öğrenci ifadelerinin aktivite ile bütünleşme ve öz farkındalığının kaybı olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Aktivite ile bütünleşmeye yönelik görüşler *müziği hissetme* (4 kişi) ve *eğlenme* (1 kişi) olmak üzere 2 kod, öz farkındalığının kaybına yönelik görüşler ise *kendini kaptırma* (4 kişi) olmak üzere 1 kod olarak belirlenmiştir. Buradan öğrencilerin büyük oranda müziği hissetme ve kendini kaptırma kodları altında ifadelerde bulundukları söylenebilir. Kodlarla ilgili örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Müziği Hissetme: “Eşliksiz söylemeye göre kendimi müzikle daha bütünleşmiş hissettim. Melodi ile duygusal olarak bütünleşebildim. Eşlikli söylediğimde daha iyi oluyor.” (Ö7)

Kendini Kaptırma: “Eşliksiz söylemekten çok farklıydı. Bir kere müziği duyuyorum, kendimi kesinlikle daha çok kaptırabiliyorum kesinlikle. O yüzden daha güzeldi.” (Ö3)

“Zorluk ve beceri dengesi” teması

Şekil 3. Zorluk ve beceri dengesi temasının kod-teori modeli

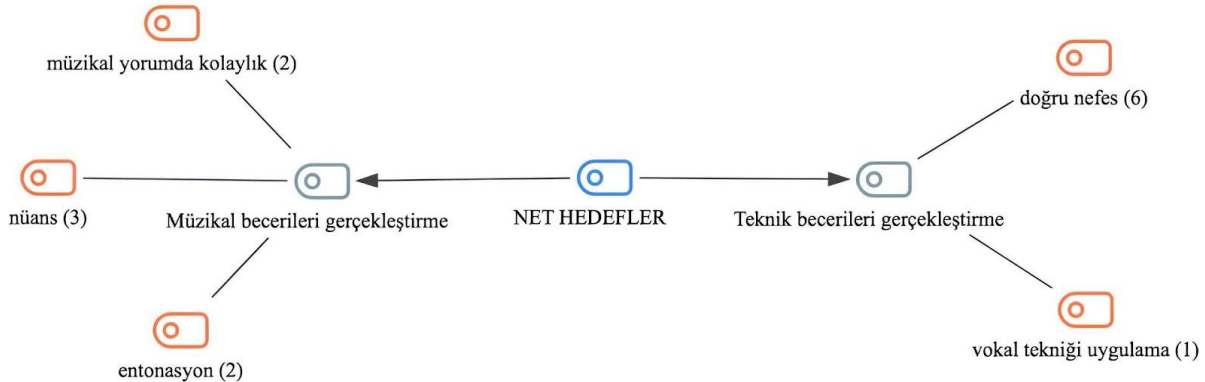
Şekil 3'te piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyimine etkisine yönelik zorluk beceri dengesi temasına ilişkin kod-teori modeline yer verilmiştir. Buna göre, öğrenci ifadelerinin zorluk ve beceri dengesi teması altında kolaylıklar ve zorluklar olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Kolaylıklar kategorisindeki görüşler doğrultusunda *akışta hissetme* (1 kişi), *piyanodan destek alma* (1 kişi), *tonda kalma* (7 kişi), *özgüven sağlaması* (2 kişi) olmak üzere 4 kod, zorluklar kategorisinde *eseri takip etme* (1 kişi) olmak üzere 1 kod belirlenmiştir. Kodlarla ilgili örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Tonda Kalma: “Eşlikle söylemek daha kolay kesinlikle. Çünkü yardım alabileceğim bir eşliğim var. Tek başına, sade, çıplak sesle okurken insan kendinden emin olamıyor. Burada mı, doğru yerde miyim, yanlış mı okuyorum diye düşünüyorum. Eşlikle öyle bir problem olmuyor. İnsan daha fazla haz alıyor ve daha rahat okuyor.” (Ö6)

Özgüven Sağlaması: “Bence piyano eşiksiz şarkı söylemek daha zor. Çünkü bu şekilde odada yalnızca kendi sesimi duyuyorum ve bu özgüvenimi düşürüyor. Ama eşlikli olunca daha özgüvenli olduğumu hissediyorum.” (Ö8)

Eseri Takip Etme: “Eşlikle söylediğim zaman şarkıya girişlerde, sus işaretleri gibi zamanlamayla ilgili yerlerde zorluk yaşıyabiliyorum.” (Ö7)

“Net hedefler” teması

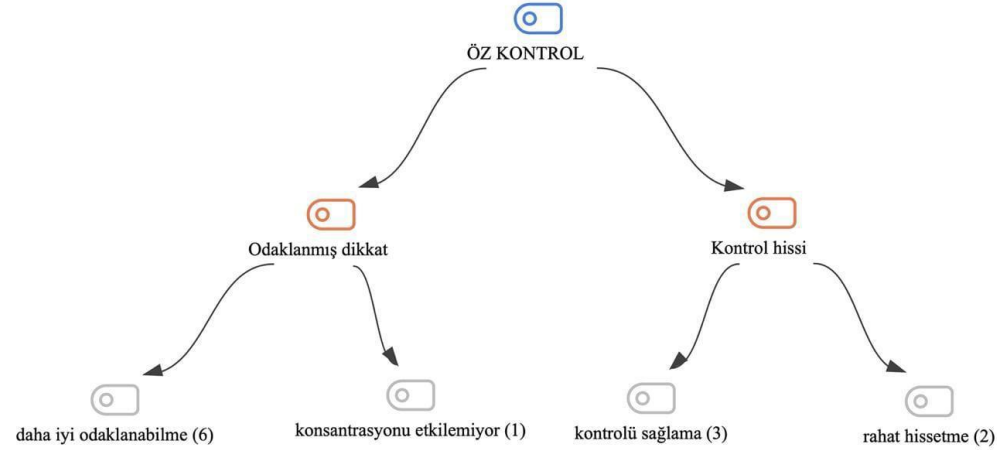

Şekil 4. Net hedefler temasının kod-teori modeli

Şekil 4'te piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyimine etkisinde net hedefler temasına ilişkin kod-teori modeline yer verilmiştir. Burada öğrenci ifadelerinin müzikal becerileri gerçekleştirme ve teknik becerileri gerçekleştirme başlığı altında iki kategoride toplandığı görülmektedir. Müzikal becerileri gerçekleştirme kategorisindeki görüşler doğrultusunda *müzikal yorumda kolaylık* (2 kişi), *nüans* (3 kişi), *entonasyon* (2 kişi) olmak üzere 3 kod, teknik becerileri gerçekleştirme kategorisindeki görüşler doğrultusunda *doğru nefes* (6 kişi) ve *vokal tekniği uygulama* (1 kişi) olmak üzere 2 kod belirlenmiştir. Kodlarla ilgili örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Nüans: “Piyano eşlik olduğu zaman daha fazla nüans yapıyorum, mesela daha forte söylemeye çalışıyorum” (Ö2)

Doğru Nefes: “Nefesimi kullanırken çok daha rahat oldum. Eşiksiz söylerken nasıl nefes alacağımı ölçemiyordum. Piyanoyla söylerken bunu daha iyi anlayabildim.” (Ö3)

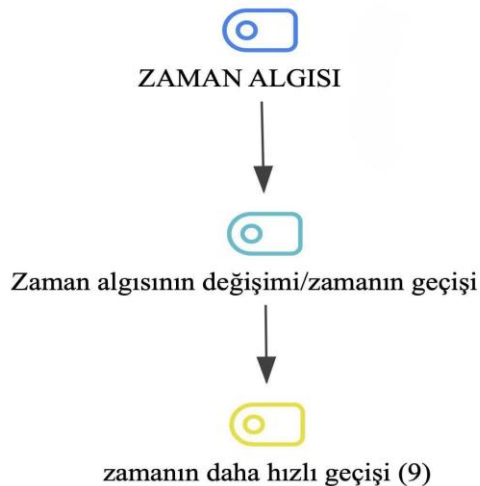
“Öz kontrol” teması

Şekil 5. Öz kontrol temasının hiyerarşik kod-alt kod modeli

Şekil 5’te yer alan piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyiminde öz kontrole etkisine ilişkin hiyerarşik kod-alt kod modeli incelendiğinde, öğrenci ifadelerinin odaklanmış dikkat ve kontrol hissi olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmektedir. Odaklanmış dikkate yönelik görüşler *daha iyi odaklanabilme* (6 kişi) ve *konsantrasyonu etkilemiyor* (1 kişi) olmak üzere 2 kod, kontrol hissine yönelik görüşler ise *kontrolü sağlama* (3 kişi) ve *rahat hissetme* (2 kişi) olmak üzere 2 kod olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin büyük oranda daha iyi odaklanabilme ve kontrolü sağlama kodları altında ifadelerde bulundukları söylenebilir. Kodlarla ilgili örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

Daha iyi odaklanabilme: “İnsan çok daha iyi odaklanır çünkü artık orada eşliğin de var. Bir an önce girmen lazım şarkıya. Çıplak sesle şarkı söylemeye göre insan daha çok müziğin içinde oluyor, daha farklı bir şey oluyor.” (Ö6)

Kontrolü sağlama: “Notaları doğru verme konusunda kendimi daha kontrollü buldum. Öz kontrolüm daha yükseldi.” (Ö8)

“Zaman algısı” teması

Şekil 6. Zaman algısı temasının kod-teori modeli

Ertek Babaç, E. ve Göklen Yılmaz, A. (2025). Ses eğitiminde piyano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemenin akış deneyimine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2123-2143.

DOI. 10.51460/baebd.1613194

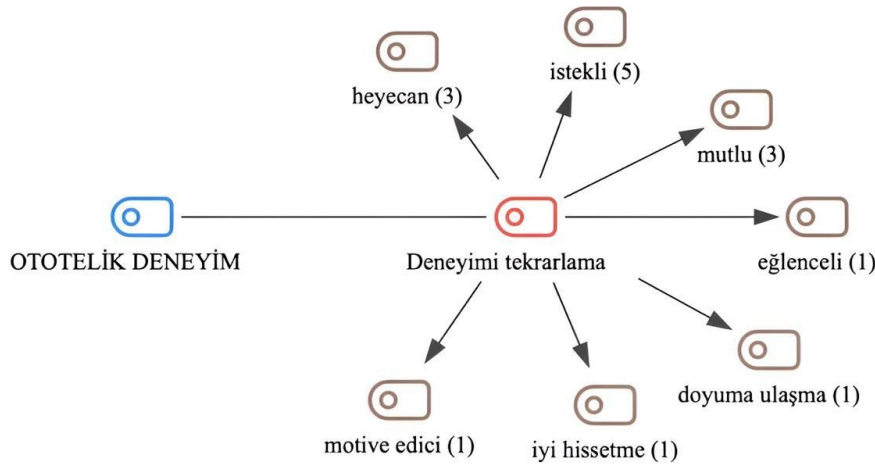
Şekil 6’da piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyimine etkisinde zaman algısı temasına ilişkin kod-teori modeline yer verilmiştir. Burada öğrenci ifadelerinin zaman algısının değişimi başlığı altında bir kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kategorideki görüşler doğrultusunda *zamanın daha hızlı geçişi* (9 kişi) olmak üzere 1 kod belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan tüm öğrencilerin zaman algısının değişimi konusunda aynı görüşte olduğu söylenebilir. İlgili örnek ifadelerle aşağıda yer verilmiştir:

Zamanın Daha Hızlı Geçışı: “Piyano eşliği ile şarkı söylerken zamanın geçişi daha akıcıydı. Çünkü eşiksiz söylediğimde, zaman daha yavaş geçiyormuş gibi oluyor. Ama eşikli olduğu zaman hem kulağıma hoş geliyor hem de müzikle beraber söyleyince zaman daha hızlı geçiyor.” (Ö2)

“Zaman biraz daha çabuk geçti. Yani öncesinde eşiksiz söylerken zaman geçmiyor gibiydi. Piyanoyla beraber söylerken daha çabuk geçti, daha kısaldı gibi aktı yani. Evet aktı yani daha güzeldi.” (Ö3)

“Piyano eşliği ile şarkı söylerken zaman çabuk geçti. Bir daha söylemeyi çok isterim. Çok keyifli oluyor.” (Ö9)

“Ototelik deneyim” teması

Şekil 7. Ototelik deneyim temasının kod-teori modeli

Şekil 7’de yer alan piyano eşliği ile şarkı söylemenin akışta ototelik deneyime etkisine ilişkin kod-teori modeli incelendiğinde, öğrenci ifadelerinin deneyimi tekrarlama kategorisinde toplandığı görülmektedir. Deneyimi tekrarlama yönelik görüşler *istekli* (5 kişi), *heyecan* (3 kişi), *mutlu* (3 kişi), *eğlenceli* (1 kişi), *doyuma ulaşma* (1 kişi), *iyi hissetme* (1 kişi) ve *motive edici* (1 kişi) olmak üzere 7 kod olarak belirlenmiştir. Şekil 8’de öğrenci ifadelerindeki yoğunluğa göre oluşturulan kod bulutuna yer verilmiştir.

motive edici
doyuma ulaşma
heyecan
istekli
eğlenceli
iyi hissetme
mutlu

Şekil 8. Ototelik deneyim temasına ilişkin ifadeler ile ilgili kod bulutu

İlgili örnek ifadelerle aşağıda yer almaktadır:

İstekli: “Eşliksiz söylemek yerine, her zaman piyano eşlikle şarkı söylemek isterim.” (Ö2)

Mutlu: “Hep yanımda olan bir piyanist ile onunla şan parçalarımı söylemek beni mutlu ederdi.” (Ö4)

Heyecan: “Birinin arkamda benim için bir şeyler çalması, onunla beraber şarkı söylemek gerçekten güzel. Müzikle etkileşim güzel bir şey. Bu bende heyecan uyandırıyor.” (Ö6)

“Genel performans akışı” teması

doğru nefes
tonda kalma
daha iyi odaklanabilme
zamanın daha hızlı geçişi
istekli
rahatsız
kendini kaptırma
müziği hissetme

Şekil 9. Genel akış temasına ilişkin ifadeler ile ilgili kod bulutu

Şekil 9’da öğrencilerin piyano eşliği ile şarkı söylerken yaşadıkları akış deneyimine ilişkin bütünsel bir bakış açısı sunma amacıyla, öğrencilerin önceki 7 temada yer alan ifadelerinin yoğunluğuna göre oluşturulan kod bulutu görülmektedir. Buna göre tüm öğrenciler (9 kişi) piyano eşliği ile şarkı söylerken *zamanın daha hızlı geçtiğini* ifade etmiştir. Sonrasında *tonda kalma* (7 kişi), *rahat*

olma (6 kişi), *doğru nefes* (6 kişi), *daha iyi odaklanabilme* (6 kişi) görüşlerinin yoğun olarak ifade edildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte *istekli olma* (5 kişi), *müziği hissetme* (4 kişi) ve *kendini kaptırma* (4 kişi) görüşlerinin de öne çıkan ifadelerden olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Pozitif psikoloji kavramlarından “akış”, özellikle müzik performansı alanıyla oldukça ilgilidir. İcracıların, performans sırasında yaşadıkları akış halinde olabilme ya da olamama durumu nedeniyle ortaya çıkan sahne korkusu, bu iki disiplini bir araya getiren unsurlardır. Odaklanma, kendini müziğe kaptırma, performans sırasında teknik ve müzikal hedefleri gerçekleştirirken hissedilen rahatlık gibi çeşitli yönleriyle profesyonel müzisyenlerden müzik öğrencilerine kadar bireysel ya da grup halinde müzikal performans gerçekleştiren herkesin deneyimlediği akış yaşantısı üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Cohen ve Bodner (2021), akış ve müzik performans anksiyetesini profesyonel orkestra müzisyenlerinden oluşan bir örnekleme çeşitli değişkenler bağlamında ele alarak, akış halinde olma ve müzik performans anksiyetesi arasındaki dengeye etki eden etkenlerin orkestrada çalınan çalgı türüne, çalgı grubuna ve yaşa göre değişkenlik gösterdiğini saptamıştır. O’Neill (1999) akış teorisi ve müzik performans becerilerinin geliştirilmesi bağlamında gerçekleştirdiği araştırmasında müzik öğrencilerinin performans becerilerinin günlük yaşam deneyimleriyle eş zamanlı olarak geliştirilmesine ilişkin motivasyonel ve sosyal faktörleri incelemiştir.

Araştırmada, kendi dillerinde ve cümlelemede kolaylık sağlayan eser seçilmiştir. Ses eğitiminde piyano eşliğin önemi ve bu konuda yapılmış tüm tezlerin incelendiği bir araştırmada (Kaptanoğlu ve Çanakçı, 2015) müzik eğitiminde kullanılan şarkılarda piyano eşliklerinin yanı sıra tercih edilen eser türlerinin önemine de değinilmiştir. Benzer şekilde Jaros (2008) koro provalarında şarkılar arasındaki akış deneyimini araştırdığı doktora tezinde repertuar seçiminin prova yapısını etkileyebileceğini ve bunun da şarkıcılar arasında akışı ve duygulanımı etkileyebileceğini gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Birden fazla prova alındığında önceki şarkı söyleme deneyiminin, akış deneyimini etkilemesine rağmen duygulanımı etkilemediğini ortaya koymuştur.

Araştırmanın nicel bulgularından elde edilen sonuçlara göre, piyano eşliği olmadan şarkı söyleme ve piyano eşlikli şarkı söylemede tüm katılımcılar için performansın bütününe bakıldığında “aktivite ile bütünleşme, odaklanma, kolaylıkla söyleme, kendinden emin olma, aktiviteyi ilgi çekici bulma, merak uyandırma, öz kontrollü söyleme, zor pasajları yapma, özyeterlikte söyleme, kendini kaptırarak söyleme” parametrelerinde anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ses eğitiminde performans odağında akış deneyimini araştıran Li ve Rui’nin (2023) yaptıkları çalışmada akış yaşantısının şarkı öğretiminde sahne kaygısını azalttığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada ise piyano eşliği ile şarkı söylemenin yaşanan akış deneyimine “aktivite ile bütünleşme, odaklanma, kolaylıkla söyleme, kendinden emin olma, aktiviteyi ilgi çekici bulma, merak uyandırma, öz kontrollü söyleme, zor pasajları yapma, özyeterlikte söyleme, kendini kaptırarak söyleme” üzerinde yüksek düzeyde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadaki çalışma grubunun, “aktiviteyi ilgi çekici bulma, aktivite ile bütünleşme, kolaylıkla söyleme ve merak uyandırma konularında akış halini yüksek seviyede yaşadıkları sonucu ortaya konulurken “dengeli söyleme ve aktivite karşısında isteksiz olma”

Ertek Babaç, E. ve Göklen Yılmaz, A. (2025). Ses eğitiminde piyano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemenin akış deneyimine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2123-2143.

DOI. 10.51460/baebd.1613194

maddelerinde herhangi bir anlamlı fark olmaması dikkat çekicidir. Bu sonuç neticesinde şarkı söylemede istekli veya isteksiz olma durumunun piyano eşliği ile ilişkilendirilmediği açıktır. Diğer bir deyişle öğrenciler, piyano eşiksiz şarkı söylerken de piyano eşlikli şarkı söylerken de aktiviteye karşı ilgili olabilmektedirler. Şarkı söylemek başlı başına öğrencileri heyecanlandıran aktivite olduğundan her iki durumda da istekli olmaları olağandır. Birinde daha istekli olup olmadığı, araştırmanın nitel bölümünde detaylandırılmıştır. Dengeli söyleme ifadesinin ise piyano-ses dengesinden ziyade akış deneyiminin dinamiği gereği öğrencinin kendi iç dengesini ele alması sonucunda eşlikli performansını akış ile ilişkilendirmediği görülmüştür.

Araştırmanın nitel bulgularından elde edilen sonuçlara göre katılımcıların piyano eşliği ile şarkı söylemenin akış deneyimine etkisine yönelik toplam 29 kod ürettikleri; bu kodlardan yalnızca ikisinin eseri takip etmede yaşanan zorluk ve konsantrasyonu etkilememesi gibi nötr yaşantılar üzerine olduğu, kalan 27 kodun olumlu yaşantıları yansıttığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların akış deneyimine ilişkin geribildirim ifadeleri incelendiğinde, piyano eşliği ile şarkı söylemeyi keyifli ve eğlenceli olarak tanımladıkları ve bu deneyim sırasında rahat ve iyi hissettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların piyano eşlikli şarkı söylerken yaşadıkları akış deneyimi sırasındaki öz bilinç kaybına ilişkin ifadeleri değerlendirildiğinde müziği hissetme ve eğlenme yönüyle aktivite ile bütünleşme yaşadıkları; kendini kaptırma yönüyle de öz farkındalık kaybı deneyimledikleri görülmektedir. Katılımcılardan biri piyano eşlikli şarkı söylerken eseri takip etmede zorluk yaşadığını; kalan 8 katılımcı ise piyano eşliğinde şarkı söylemenin tonda kalma konusunda kolaylık sağladığı, piyanodan destek aldıkları, daha özgüvenli ve akışta hissettiklerini ifade etmiştir. Piyano eşliğinin ses eğitiminde ne denli önemli olduğu açıktır. Bununla birlikte araştırmadaki bir öğrencinin hissettiklerine benzer şekilde Özel'in (2012: 28), yüksek lisans tezinde bazı öğrencilerin eşlikle beraber eserin giriş çıkışlarına dikkat etmede zorlandıkları ve şarkı söylerken eşlik partisini dinlemedikleri sonucuna varılmıştır. Piyano eşliği ile şarkı söylemenin nüans yapabilme, müzikal yorumda kolaylık ve doğru entonasyon sağlayabilme yönüyle katılımcıların müzikal becerilere ilişkin hedefleri gerçekleştirmelerine; doğru nefes ve vokal tekniği uygulayabilme yönüyle de teknik becerilere yönelik hedefleri gerçekleştirmelerine yardımcı olduğu görülmektedir. Bağcı (2009), doktora tezinde eşlik desteği ile solfej ve armoni derslerindeki başarı düzeyinin de arttırdığı sonucunu elde edilmiştir. Katılımcıların piyano eşliği ile şarkı söylerken öz kontrollerine ilişkin ifadelerine bakıldığında kontrollü ve rahat hissettikleri, ayrıca daha iyi odaklandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Piyano eşlikli şarkı söylemenin tüm katılımcıların zaman algısında benzer bir yaşantıya yol açtığı ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, aktivite sırasında zamanın daha hızlı geçtiğini hissettiklerini belirtmiştir. Katılımcıların deneyimi tekrarlamaya ilişkin görüşleri incelendiğinde ise tüm ifadelerin olumlu olduğu görülmektedir. Katılımcılar tekrar piyano eşlikli şarkı söyleme konusunda heyecanlı ve istekli olduklarını belirtmiş; bu deneyimi mutluluk verici, iyi hissettiren ve doyuma ulaşmalarını sağlayan, eğlenceli ve motive edici olarak tanımlamışlardır.

Ezgiyi bütünleyen ve zenginleştiren piyano eşliği ile ses eğitiminde gerçekleştirilen performans tamamlanmış bir hale ulaşır. Bu durum hem müziksel hem de eğitsel yönden performansı ortaya koyan kişiler için doyum sağlar. Piyano eşliği ile öğrenciler müziksel ve teknik becerileri sağlamaya çalışırken, müzikal yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri bir alana sahip olur. Araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi öğrenciler, piyano eşliği ile şarkı söylerken hem ses eğitimine ilişkin teknik unsurlara daha çok odaklanmış ve dikkat etmiş hem de müziğe kendini kaptırarak daha iyi hissetmiş, şarkı söylemekten keyif almış ve zamanın daha hızlı geçtiği hissine kapılmıştır. Bu süreçte öğrencinin müzikal

aktivite sırasında akış halinde olduğu ve bundan mutluluk duyduğu söylenebilir. Yaşanılan bu olumlu duygular öğrencinin, öğrenme süreçlerinin pekişmesini ve içsel motivasyonunun artmasını sağlayarak derse yönelik faydalı geri dönüşler elde edilmesine yol açar.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda sunulan öneriler şu şekildedir:

Eşliksiz söyleme, içsel işitme becerilerinin, müzikal hafızanın ve ses denetiminin güçlenmesine olanak tanınması bakımından zaman zaman eşliksiz söyleme çalışmaları yapmakla birlikte; eşlikli söyleme, özellikle tonal farkındalığın, ritmik tutarlılığın ve müzikal uyumun gelişmesine katkı sağlaması ve öğrencinin müzikal iletişimini ve sahne pratiğini geliştirmesi açısından önemlidir. Bu sebeple ses eğitimi programlarında eşlikli söylemeye düzenli olarak yer verilmesi önerilmektedir.

Bu araştırma ile müzik eğitiminde akış deneyimine ilişkin bazı sorular gündeme getirilerek ileride yapılacak çalışmalarda müzik performansında akışın bireysel ve toplu icralardaki etkisi ya da çeşitli müziksel etkinliklerde deneyimlenen akış halinin daha derinlemesine irdelenmesi gibi farklı araştırma konuları önerilmektedir.

Müzik öğrencilerinin akış halini deneyimleyebilmelerinin yolu, müzik öğretmenlerinin bu alanda farkındalığa sahip olmasıdır. Bunun için de müzik öğretmenliği eğitiminde, öğretmen adaylarının akış haline ilişkin deneyim kazanma süreçleri önemsenmeli ve akış deneyimlerini keşfetmeleri teşvik edilmelidir. Bu bağlamda önceki müzik performanslarını düşünerek bu anlardaki akış deneyimlerini bulup, ileride gerçekleştirecekleri performanslarında ortaya çıkabilecek akış deneyimlerine ilişkin öz farkındalık geliştirmeleri sağlanabilir. Bir müzik eğitimcisinin en doğal enstrümanı olan sesini fark etmesi ve mesleki hayatının her alanına işlemesi sonucunda farkındalıkla gelişen akış hali oldukça değerlidir. Akış deneyimini tanımlama, analiz etme, araştırma ve gözlemleme imkânı bulan müzik öğretmeni adayları, kendi eğitimcilik hayatlarında öğrencilerinin eğitiminde akış deneyimi yaşayabilecekleri çalışmalar gerçekleştirebilir.

Ek olarak ses- akış, ses-eşlik-akış temalı farklı çalışmaların yapılması da önerilmektedir.

Kaynakça

- Aubé, C., Brunelle, E. ve Rousseau, V. (2014). Flow experience and team performance: The role of team goal commitment and information exchange. *Motivation and Emotion*, 38 (1), 120-130.
- Bağcı, H. (2009). *Eşlik desteğinin armoni ve solfej eğitimindeki başarı düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum*. (27. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Clementson, J. C. (2019). A mixed methods investigation of flow experience in the middle level instrumental music classroom. *Research Studies in Music Education* 41(1) 43–60.
- Cohen, S. ve Bodner, E. (2021). Flow and music performance anxiety: The influence of contextual and background variables. *Musicae Scientiae*, 25(1), 25–44. <https://doi.org/10.1177/1029864919838600>
- Csikszentmihalyi, M. (1975). Play and Intrinsic Rewards. *Journal of Humanistic Psychology*, 15(3), 135-152. DOI: 10.1007/978-94-017-9088-8_10
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper and Row.
- Csikszentmihalyi, M. (1999). If We Are So Rich, Why Aren't We Happy? *American Psychologist*, 54(10). 821-827.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (M. Sözbilir, Çev.) Ankara: Pegem.
- Custodero, L. A. (2002) Seeking challenge, finding skill: Flow experience and music education, *Arts Education Policy Review*, 103(3), 3-9, DOI: 10.1080/10632910209600288
- Gaggioli, A., Mazzoni, E., Milani, L. ve Riva, G. (2015), The creative link: investigating the relationship between social network indices, creative performance and flow in blended teams. *Computers in Human Behavior*, 42, 157-166.
- Green, S. B. ve Salkind, N.J. (2005). *Using spss for windows and macintosh, analyzing and understanding data*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Jaros, M. D. (2008). *Optimal experience in the choral rehearsal: A study of flow and affect among singers*. Doctoral dissertation, University of Minnesota.
- Kaptanoğlu, E., ve Çanakçı, P. (2015). Türkiye’de vokal müzikte piyano eşlik alanında yapılmış yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 198-206. <https://doi.org/10.17755/esosder.20305>
- Kurtuldu, M. K. (2016). Piyano ile eşliğin önemi ve gerekliliğine yönelik ölçeğin geliştirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(35), 323-344. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645330>
- Kurtuldu, M. K. (2018). Müzik öğretmeni adaylarının eşlik çalma dersi başarılarının bazı değişkenler yardımıyla incelenmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 5(23), 1284-1292. DOI: <https://doi.org/10.26450/jshsr.490>
- Li, B., ve Rui, R. (2023). Research on the application of flow experience in popular music singing teaching. *Journal of Humanities and Social Sciences Research*, 5 (1): 178 – 188.
- MacDonald, R., Byrne, C., ve Carlton, L. (2006). Creativity and flow in musical composition: An empirical investigation. *Psychology of Music*, 34(3), 292-306.
- Magyaródi, T., Nagy, H., Soltész, P., Mózes, T. ve Oláh, A. (2013). Psychometric properties of a newly established flow state questionnaire. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 1(2).
- O’Neill, S. (1999). Flow theory and the development of musical performance skills. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 141, 129-134.
- Özel, I. (2012). *Bireysel ses eğitiminde piyano eşliğinin önemi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Müzik Anasanat Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem.
- Rogatko, T.P. (2009), The influence of flow on positive affect in college students, *Journal of Happiness Studies*, 10 (2), 133-148.
- Ertek Babaç, E. ve Göklen Yılmaz, A. (2025). Ses eğitiminde piyano eşlikli ve eşiksiz şarkı söylemenin akış deneyimine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2123-2143. DOI. 10.51460/baebd.1613194

- Sawyer, R.K. (2003), Group creativity: *Music, theater, collaboration*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sahranç, Ü. (2008). Bir durumluk akış modeli: Stres kontrolü, genel özyeterlik, durumluk kaygı, yaşam doyumu ve akış ilişkileri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16, 122-144.
- Teztel, G. (2016). Psikolojide akış kuramı ve müzik icrası bağlamında değerlendirilmesi. *Konservatoryum* 3(2), 1-17.
- Uz Baş, A. (2019). Akış Yaşantıları Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *I. Uluslararası Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji (UBEST) Sempozyumu Tam Metin Kitabı* içinde (s.1374-1379). İzmir, Türkiye.
- Wrigley, W. J. ve Emmerson, S. B. (2011). The experience of the flow state in live music performance. *Psychology of Music*, 41(3), 292–305. <https://doi.org/10.1177/0305735611425903>